

Kamu Denetçiliği Kurumundan başörtüsü kararı

Kamu Denetçiliği Kurumu, başörtüsüyle görev yaptığı için ikaz alan devlet memurunun şikayetini kabul ederek, memurun başörtüsüyle görev yapmasının sağlanması yönünde tavsiye kararı aldı.

Kurum, başörtüsü yasağının, insan haklarına, eşitlik ilkesine, din ve vicdan hürriyetine, çalışma ve sözleşme hürriyetine, adalet anlayışına, hukuka ve hakkaniyete, iyi yönetim ilkelerine ve aynı zamanda Anayasa'ya ve uluslararası sözleşmelere aykırılık teşkil ettiğini belirterek, başörtüsü yasağının kaldırılması ve insanların serbestçe kamu kurum ve kuruluşlarında çalışmalarının olanaklı kılınması için Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Çalışan Personelin Kılık ve Kıyafetlerine Dair Yönetmelik'teki "Öbrev mahallinde baş daima açık" ibaresinin metinden çıkarılması konusunda Başbakanlığa tavsiyede bulunulmasına karar verdi.

Şikayet sahibi başörtülü kadın memur, mesai saatlerinde kılık kıyafet yönetmeliğine uygun hareket etmediği gerekçesiyle çalıştığı kurum tarafından yazıyla ikaz edildi. Bunun üzerine kadın çalışan, Öbrevini başörtülü yapmasının anayasal hakkı olduğunu gerekçesiyle, "idarenin aldığı tasarrufun yanlışlığının tespiti, idarenin bu konuda bilgilendirilmesi, hukuksuz kararından vazgeçmesinin sağlanması" istemiyle Kamu Denetçiliği Kurumuna başvurdu.

Şikayeti inceleyen Kamu Denetçisi Mehmet Elkatmış, hazırladığı raporu, Kamu Başdenetçisi Nihat Ömeroğlu'na sundu. Elkatmış'ın hazırladığı karar, Başdenetçinin onayının ardından ilgili birimlere gönderilecek.

Karardan

Kararda, şikayete konu ikaz yazısının dayanağının, Bakanlar Kurulunca kararlaştırılıp 25 Ekim 1982 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Çalışan Personelin Kılık ve Kıyafetine Dair Yönetmelik'in 5. maddesi olduğu belirtildi. Yönetmeliğin bu hükmünde, kadın memurların kılık kıyafetlerinin nasıl olması gerektiğinin ayrıntılı şekilde belirlendiği ve kadın memurların Öbrev mahallinde başının daima açık olacağına hüküm altına alındığı kaydedildi.

Devlet Memurları Kanunu'nda, devlet memurlarının, kanun, tüzük ve yönetmeliklerin öngördüğü kılık ve kıyafet kurallarına uymak mecburiyetinde olduklarının belirtildiği ifade edilen kararda, devlet memurları için disiplin cezasına konu olacak hallerin de bu kanunda sıralandığı hatırlatıldı.

"Din ve inanç hürriyetini kısıtlama anlamına gelebilecek bir hüküm yok"

Anayasa ile Devlet Memurları Kanunu'nda din ve inanç hürriyetini kısıtlama anlamına gelebilecek herhanı bir hükme yer verilmediği belirtilen tavsiye kararında, şunlar kaydedildi:

"Kamu hizmetlerinde çalışanlara din ve inanç hürriyeti konusunda getirilecek bir sınırlamanın bu madde hükümlerine ve temel kanunun ruhuna aykırı olmaması gerekir. Çalışan bir kadının başını örtmesi, kendi iradesiyle düşünmeyen insanların haklarına herhanı bir tecavüz olarak düşünülmemeyeceği gibi bu durum kamu ve çalışma düzenini bozucu hareket olarak da algılanmamalıdır. Zira kişinin başının açık yada kapalı olmasının çalışma verimliliği üzerinde herhanı bir olumsuz etkisi olduğu düşünülemez. Aksine mevcut yasak, nüfusun çalışma niyetinde olan eğitimli, dinamik, üretken ve nitelikli bir kısmının üretim potansiyeli dışında tutularak katma değer üretmesini engellenmek suretiyle toplumun gelişmiş toplumlar seviyesine ulaşmasında değerlendirilememiş ve atıl bırakılmış olmaktadır ki bu durum ülkeye yapılan en büyük kötülüktür. Kaldı ki ülkemizde başkalarının hak ve özgürlüklerini koruma amacını meşru gösterebilecek, din ve inanç hürriyetini kısıtlamayı haklı çıkarabilecek hiçbir veri ve olaya rastlanmamıştır. Bu nedenle yapılacak kısıtlamalar, varsayımlara dayanan muhtemel bir tehlike için temel bir hak olan din ve inanç özgürlüğünün tamamen kulllanılmaz hale gelmesine izin vermek demek olacaktır. Halbuki demokratik ve çoğulcu bir toplumda temel hak ve özgürlükler korkulara dayalı varsayımlarla kısıtlanamamalıdır."

Uluslararası sözleşme hükümleri

Kararda, düşünce, din ve vicdan özgürlüğü, çalışma hakkı ve eşitliğe ilişkin Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin de taraf olduğu uluslararası sözleşme ve bildirimlerde yer alan hüküm ve ifadelere yer verildi.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) Leyla Şahin/Türkiye kararına da atıf yapılan kararda, AİHM'in bu kararla başörtüsü yasağının devletin, bireyin dinini açıklama özgürlüğü üzerinde uyguladığı bir kısıtlama olduğunu kabul ettiği, din ve inanç özgürlüğünün ne kadar önemli, vazgeçilemeyecek bir özgürlük olduğuna doğrudan vurduğu belirtildi.

İstanbul'daki havayolu şirketinin kıyafetlerde dini sembollerin kullanılmasıyla ilgili davada AİHM

OMBUDSMANLIK NEDİR?

Kamu Denetçiliği Kurumu, uluslararası adıyla ombudsmanlık, Türkiye'de 29/6/2012 tarihli ve 28338 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu ile kuruldu. Kamu Denetçiliği Kurumu, idarenin her türlü eylem ve işlemleri ile tutum ve davranışlarını; insan haklarına dayalı adalet anlayışı içinde, hukuka ve hakkaniyete uygunluk yönlerinden incelemek, araştırmak ve önerilerde bulunmak üzere oluşturuldu. TBMM'ye bağlı kamu tüzel kişilik olarak oluşturulan Kamu Denetçiliği kurumu, ilk şikayetlerini ise 29/3/2013 tarihi itibarıyla almaya başladı.

KARARLAR "TAVSİYE" NİTELİĞİNDE

Kamu Denetçiliği Kurumu'nun kararları ise, idare açısından "tavsiye" niteliğindedir. Yani ilgili kurumlar açısından bağlayıcılığı bulunmuyor. Bu konudaki en net açıklama, bizzat Kamu Denetçisi Zekeriya Aslan tarafından yapılmıştı. Zekeriya Aslan, mahkeme olmadıklarını, tavsiye kararı yazdıklarını belirterek, "Vatandaş hanı bakanlık veya kurum ile ilgili şikayette bulunmuşsa, o bakanlık ve kuruma tavsiye kararı yazıyoruz. Bakanlık ve kurum kararı yerine getirmedeği zaman, gerekli ötürsek o kurumun değiştirilebiliriz" diye konuşmuştu.

4. Dairesinin Eweida ve Diğerleri/Birleşik Krallık davasına ilişkin hükmüne de yer verilen kararda, İsviçre'de Yüksek Temyiz Mahkemesinin, Bülgen kasabesindeki bir liseye başörtülü alınmayan bir öğrencinin ailesinin açtığı davada, lise ve denetim okullarda uygulanan başörtüsü yasağının hiçbir nedene dayanmadığına ve uygulanamayacağına hükmettiği kaydedildi.

Türkiye'de kadınların başörtülü olarak kamu kurumlarında çalışmalarını kısıtlayan tek düzenlemenin, Kılık Kıyafet Yönetmeliğinin 5. maddesindeki hüküm olduğu vurgulanan kararda, "Kadınların başörtüsüyle öğretim kurumlarına girmelerini ve kamu kurumlarında çalışmalarını yasaklayan yasal bir mevzuat olduğu yönünde bir kısım kamuoyunda var olan yaygın ön kabulde, Anayasa Mahkemesinin verdiği kararların etkisi olduğu düşünülmektedir" ifadesi kullanıldı.

Kararda, Danıştay 8. Dairesinin avukatların başörtüsüyle duruşmalara girmesine olanak tanıyan, Danıştay 12. Dairesinin de başörtülü öğretmene verilen cezanın iptaline ilişkin kararlarına da yer verildi.

"Farklı topluluklar tarafından paylaşılan bir değer"

Başörtüsünün, Anadolu'nun da içinde bulunduğu kültürel ve siyasi coğrafyada çok uzun yıllar, yaygın biçimde farklı dini, etnik ve kültürel topluluklarca kullanıldığı belirtilen kararda, bu kullanımın, belli bir dine veya inanca ait bir nesne olmaktan öte aynı zamanda kültürel, etnoğrafik ve folklorik boyutları da olan ve farklı topluluklarca paylaşılan bir değer olduğu vurgulandı.

Doç. Dr. Ulvi Saran'ın "kamuda başörtüsü yasağı" analizinden de alıntı yapılan kararda, "Günümüzde, ülkemizde kullanıma yayıldığı azalmakla birlikte gündelik hayatta hala yoğunlukla kullanılan konuyla ilgili son dönemlerde yapılan saha çalışmaları, toplumun büyük çoğunluğunun, kadınların başörtülü kamu kurumlarında çalışmalarında herhangi bir sakınca görmediğini ortaya koymuştur" değerlendirilmesine yer verildi.

Gerek gündelik erkek iş hayatında, hatta kamu kurumlarının bazılarında idarecilerin inisiyatifıyla de olsa çalışma şansı elde edilen ortamlarda, başı açık kadınlarla başörtülü kadınların bir arada barış ve uyum içinde çalıştıkları ifade edilen kararda, hizmet sunarken ve hizmet alırken söz konusu meseleden dolayı hiç kimsenin mağdur olmadığı kaydedildi.

"Başlı başına ayrımcılık"

İnsanlar arasında inanç ve düşünce farkı olmasının normal karşılanması gerektiği, toplumu oluşturan herkesin aynı düşünüş, düşünce, inanç, din, dil ve kültürde olmasının beklenemeyeceği vurgulanan kararda, şu görüşlere yer verildi:

"Türkiye'de farklı düşünen kadınların da farklı kıyafet biçimini tercih eden kadınların da aynı aile içinde bile var olduğu gerçeği, söz konusu yasağın toplum nazarında yerinin olmadığını, sosyal hayatın tüm alanlarında bireylerin bir arada sorunsuz yaşayabildiğini göstermektedir. Öte yandan söz konusu yönetmelik hükümleri memurun dış görünüşüyle ilgili ayrıntı sayılabilecek, günümüz sosyal hayatında ve demokratik, insan haklarına saygılı ve birey özgürlüğünün ön planda olduğu bir ülke olan Türkiye'de yeri olmayan hükümler içermektedir. Yönetmelik hükümleri hem kadın memurlar hem de erkek memurlar için ayrıntılı hükümler içermesine rağmen bu hükümlerin tamamına yakın bir kısmının uygulanmadığı görülmektedir. Buna rağmen yönetmeliğin sadece başörtüsüyle çalışmasını yasaklayan hükmünün uygulanıyor olması, başlı başına bir ayrımcılık gösterdiği olup, hakkaniyetle bağdaşmamaktadır. Kaldı ki söz konusu yönetmelik, 1980 darbesi akabinde ve darbe hükümeti tarafından çıkartılmış olup, darbe döneminin izlerini taşımaktadır. Totaliter ve tek tip insan yetiştirme zihniyetinin bir tezahürüdür."

"Meşru hiçbir dayanağı yok"

Başörtülü çalışmanın engellenmesinin, kişinin din ve vicdan hürriyeti, çalışma ve sözleşme hürriyeti ve eğitim ve öğrenim hakkının sınırlandırılması şeklinde değerlendirilmesi gerektiği vurgulanan kararda, şunlar kaydedildi:

"Şikayet konusu işlemin dayanağı yönetmeliğin ilgili hükmünün, hiyerarşik üst hukuk normlarından Anayasa'ya ve tarafı olduğumuz uluslararası sözleşmelere aykırı bir hüküm oluşturduğu, demokrasisini geliştirmeye çalışan ve Avrupa Birliği üye ülkeleri vatandaşlarının sahip olduğu temel hak ve özgürlük standartlarını kendi vatandaşına uygulamayı arzulayan devletimizin hedefleriyle uyuşmadığı, ileri demokrasi standartları ile insan haklarına dayalı adalet anlayışıyla bağdaşmadığı, din ve vicdan hürriyeti, çalışma ve sözleşme hürriyeti ve eğitim ve öğrenim hakkını açıkça kısıtladığı, iyi yönetim ilkelerini ihlal ettiği, meşru hiçbir dayanağı bulunmadığı ve dolaylı olarak toplumda cinsiyet ayrımcılığına sebep olduğu değerlendirilmektedir."